

SUUREN VALIOKUNNAN LAUSUNTO 10/2010 vp

Valtioneuvoston selvitys EU:n ja Suomen vireillä olevista ja tulevista toimista, jotka koskevat romanien aseman parantamista EU:ssa

Valtioneuvostolle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunnan suuri valiokunta on 6 päivänä syyskuuta 2010 saanut valtioneuvostolta perustuslain 97 §:n mukaisen selvityksen EU:n ja Suomen vireillä olevista ja tulevista toimista, jotka koskevat romanien aseman parantamista EU:ssa (E 45/2010 vp).

Jaostovalmistelu

Asia on valmisteltu valiokunnan työjaostossa.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ministeri Tuija Brax
- ministeri Anne Holmlund
- ministeri Astrid Thors
- ministeri Juha Rehula
- Euroopan parlamentin jäsen Sari Essayah, Euroopan parlamentti
- edustuston päällikkö Eikka Kosonen, Euroopan komission Suomen edustusto
- vähemmistövaltuutettu Eva Biaudet, vähemmistövaltuutetun toimisto

- lainsäädäntöneuvos Camilla Busck-Nielsen, oikeusministeriö
- sosiaalineuvos Viveca Arrhenius, sosiaali- ja terveysministeriö
- ylitarkastaja Hannele Syrjä, romaniasian neuvottelukunta (RONK)
- ohjelmajohtaja Juha Jokela, Ulkopoliittinen instituutti
- toiminnanjohtaja Miranda Vuolasranta, Suomen Romanifoorumi ry
- professori Tuomas Ojanen.

Lisäksi kirjallisen asiantuntijalausuntonsa ovat antaneet ministeri Paula Risikko, Euroopan parlamentin jäsen Heidi Hautala ja professori Martin Scheinin.

Viitetiedot

Valiokunta on saanut asiasta lausunnot ulkoasiainvaliokunnalta (UaVL 4/2010 vp), sosiaali- ja terveysvaliokunnalta (StVL 9/2010 vp) sekä työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalta (TyVL 15/2010 vp). Lausunnot on otettu tämän lausunnon liitteeksi.

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvoston selvityksen taustalla on EU 2020 -strategia ja kesäkuun 2010 TSTK-neuvos-

ton päätelmäluonnokset romanien osallisuuden edistämiseksi, joita käsitellessään suuri valiokunta pyysi 4. kesäkuuta 2010 valtioneuvostolta

selvitystä siitä, mitä valtioneuvosto on tehnyt romanien aseman parantamiseksi EU:ssa.

Selvityksessä todetaan, että romanien elinolojen ja aseman kehittäminen on EU:n jäsenvaltioiden ensisijaisella vastuulla. Euroopan alueella elävän romaniväestön aseman parantamiseksi tarvitaan kuitenkin myös eurooppalaisia toimenpiteitä. Yhteistyö EU:ssa tukee romanien olosuhteiden ja ihmisoikeuksien tavoitteellista edistämistä. EU-politiikat ja rahoitusinstrumentit tukevat omalta osaltaan jäsenvaltioita löytämään ratkaisuja romaniväestön tarpeisiin ja ongelmiin.

Selvityksen mukaan Suomi on valmis edistämään romanien yhdenvertaisuutta ja osallisuutta sekä omassa maassaan että Euroopan laajuisesti. Työryhmän esitys Suomen kansalliseksi romaniohjelmaksi valmistui vuoden 2009 lopulla. Romaniohjelman mukaan Suomen tulisi vaikuttaa aktiivisesti eurooppalaisen romanistrategian muovautumiseen tuomalla oman asiantuntijuutensa mukaan tarjoamalla malleja Suomen romaniväestön osallisuuden ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Yhteistyön romanijärjestöjen kanssa tulee olla Suomen ja EU:n romanitoimintojen peruseriaate.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Valtioneuvoston selvitys on kattava, monipuolinen ja selkeä esitys niistä toimenpiteistä, joihin Suomi, EU:n toimielimet ja erilaiset kansainväliset toimijat, kuten Euroopan neuvosto ja ETYJ, ovat ryhtyneet romanien aseman parantamiseksi.

Selvityksen näkökulma on selkeästi hallinnollinen sen kuvatessa kansallista, kansainvälistä ja institutionaalista romaniasioiden kehitystä. Selvityksestä tulee kuitenkin myös esiin romanien vaikea asema monissa EU:n jäsenvaltioissa. Aihepiiri on erittäin ajankohtainen. Asia on nostettu korkealle sijalle EU:n asialistassa: se on Unkarin puheenjohtajuuskauden yksi painopiste, ja Euroopan parlamentin lisäksi muutkin EU:n toimielimet sekä osa jäsenvaltioista ovat muuttamassa suhtautumistaan reagoivasta aloitteelliseen, ratkaisuhakuiseen suuntaan. Suuri valiokunta pitää tätä kehityskulkua välttämättömänä. Valiokunta on kannanotoissaan useassa yhteydessä kiinnittänyt huomiota tarpeeseen parantaa EU:n alueella elävän romaniväestön heikkoa sosioekonomista asemaa ja estää tähän väestöryhmään kohdistuvat vakavat ihmis- ja perusoikeusloukkaukset (SuVL 2/2009 vp, SuVL 5/2010 vp). Valiokunta on nostanut asian esille myös muun muassa valiokunnan ja suomalais-

ten Euroopan parlamentin jäsenten välisissä säännöllisissä tapaamisissa sekä toimiessaan Euroopan unionin kansanedustuslaitosten Eurooppa-asioiden valiokuntien konferenssin (COSAC) puitteissa. Lisäksi Suomen romanipolitiikan linjauksia esitellään valiokunnan aloitteesta marraskuussa 2010 Brysselissä Euroopan parlamentin, komission, Euroopan neuvoston, EU:n perusoikeusviraston ja kansalaisjärjestöjen edustajille. Aihepiiriä käsiteltiin myös laajasti toukokuussa 2010 täysituntosalissa järjestetyssä EU-asioiden parlamentaarisessa yhteiskokouksessa työllisyydestä, sosiaaliasioista ja osallisuudesta vastaavan unkarilaisen komission jäsenen László Andorin läsnä ollessa.

Suuri valiokunta toteaa, että kysymys romaniväestön aseman parantamisesta on varsin monisyinen ja edellyttää yli perinteisten toimivaltarojojen menevää pohdintaa oikeasta lähestymistavasta ja keinoista. Romanien vastaiset jännitteet elävät edelleen vahvoina Euroopassa. Romanien syrjintää ja syrjäytymistä esiintyy kaikissa jäsenmaissa, myös Suomessa, ja vähemmistöryhmä tarvitsee moniin muihin vähemmistöihin verrattuna erityistä suojaa Euroopassa. Euroopan kiertävistä romaneista suurin osa elää vailla kansalais- ja perusoikeuksia. On kiistaton tosiasia, että romanit elävät monissa jäsenvaltiossa poikkeuksellisessa köyhyyden kierteessä, johon vaikuttavat moninaiset toisiaan vahvistavat tekijät

kuten asumisolojen ala-arvoisuus, koulutuksen ja terveystalvelujen puutteellisuus, henkilödistusten puuttuminen, syrjintä ja väkivalta. Erityisesti eräissä itäisen Euroopan maissa, kuten Romaniassa ja Bulgariassa, romaneihin kohdistuu vakavia ja väkivaltaisiakin syrjinnän muotoja. Vastaavia ongelmia on myös esimerkiksi Slovakiassa ja Unkarissa. EU-kansalaisten vapaan liikkuvuuden seurauksena myös Suomi on kohdannut uudella tavalla eurooppalaisten romanien syrjäytymisen ja syrjinnän. Tämä ilmenee romanien maahantulona niistä jäsenvaltioista, joissa romanien asema on erityisen vaikea. Turvautuessaan EU-kansalaisten vapaaseen liikkuvuuteen omassa maassaan syrjityt ja syrjäytyneet romanit tekevät sen oman syrjäytymisensä sanelemista lähtökohdista myös kohdemaassa.

Suuri valiokunta on saanut asiassa lausunnot ulkoasiainvaliokunnalta, sosiaali- ja terveysvaliokunnalta sekä työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalta. Valiokunta yhtyy lausunnoissa esitettyihin näkökohtiin ja rajoittuu toimialansa mukaisesti omassa lausunnossaan ottamaan kantaa tapaan, jolla EU hahmotetaan Suomen romanipolitiikan välineenä, ja esittää tässä yhteydessä arvion myös asiaan liittyvistä kehittämistarpeista.

EU-tason toiminta

Suuri valiokunta katsoo, että romanien heikko asema on ilmeisesti EU:n pahin etnistä vähemmistöä koskettava ihmisoikeusongelma ja yksi sen suurimmista haasteista vähemmistöjen aseman ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Kysymys ei ole pelkästään etnisiin syihin perustuvan syrjinnän poistamisesta. Yhtä tärkeää on korjata romanien sosioekonomista asemaa.

Valtioneuvoston tapaan suuri valiokunta painottaa, että jäsenvaltioilla on ensisijainen vastuu omista kansalaisistaan, myös romanikansalaisistaan. Heidän elinoloistaan, kuten asumisesta, terveydenhuollosta ja koulutuksesta, päätetään jäsenvaltioissa ja usein myös alueellisella ja paikallisella tasolla. On kuitenkin selvää, että romaniväestön aseman parantamiseksi tarvitaan EU-tason yhteistyötä ja toimenpiteitä. EU-poli-

tiikat ja rahoitusinstrumentit voivat merkittävästi tukea jäsenvaltioita löytämään ratkaisuja romaniväestön tarpeisiin ja ongelmiin edellyttäen, että ihmis- ja perusoikeuksia sekä EU:n toissijaista lainsäädäntöä käytetään ohjenuorana poliittisten ja korjaavien toimien suunnittelussa. Valiokunta toteaa, että EU:n tehtävänä on tukea ja tarvittaessa painostaa jäsenvaltioita ryhtymään romanien aseman parantamiseksi toimiin, joihin ne ovat EU-jäsenyyden myötä sitoutuneet.

Suuri valiokunta katsoo, että EU:lla on periaatteessa käytössään tarpeelliset oikeudelliset, politiikan koordinointiin liittyvät ja taloudelliset välineet romanien oikeuksien toteutumiseen (SuVL 5/2010 vp). Keskeisimmät näistä ovat Lissabonin sopimuksella oikeudellisen sitovuuden saanut EU:n perusoikeuskirja, vapaan liikkuvuuden säännöstö, syrjinnän kieltävät direktiivit ja EU:n rakennerahastot. Voimaan tullessaan valmisteilla oleva yhdenvertaisuusdirektiivi täydentää EU:n toimielinten ja jäsenvaltioiden käytössä olevia oikeudellisia työkaluja. Ehdotettu direktiivi parantaisi romanien ja muiden ryhmien oikeudellista suojaa moniperusteisen syrjinnän tilanteissa. Tätä taustaa vasten valiokunta pitää hälyttävänä, että EU-tason toimia leimaa edelleen pitkälti toimien tehottomuus ja täytäntöönpanon hajanaisuus. Tämä on osin seurausta siitä, että kaikki EU:n jäsenmaat eivät ole olleet halukkaita sitoutumaa pitkäkestoisin ja määrätietoisin kehittämistoimenpiteisiin maidensa romaniväestön olojen kehittämiseksi. EU:n jäsenvaltioiden edistymisen on ollut valittavan epätasaista ja hidasta romanien syrjinnän torjunnassa ja heidän koulutukseen, työhön, terveyteen ja asumiseen liittyvien oikeuksiensa takaamisessa.

Asiantuntijakuulemisissa yhdeksi merkittäväksi syyksi tehottomuuteen on nimetty EU-oikeuden puutteellinen täytäntöönpano ja soveltaminen osassa jäsenvaltioita. Erityisesti Romaniaa ja Bulgariaa on arvosteltu siitä, että niiden toiminta on ristiriidassa EU:n keskeisten oikeusperiaatteiden ja jäsenyysselvollisuuksien kanssa. Suuri valiokunta kiinnittää tässä yhteydessä huomiota kansanedustajien Jacob Söderman ja Eero Akaan-Penttilä Euroopan komissiolle teke-

mään kanteluun Romanian ja Bulgarian EU:n perussopimusten ja perusoikeuskirjan vastaisesta menettelystä. EU:n ei tule hyväksyä sitä, että jäsenvaltiot välttelevät perussopimusten niille asettamia velvollisuuksia omia kansalaisia kohtaan luomalla olosuhteet, joissa heille ei jää muuta vaihtoehtoa kuin hakeutua muiden jäsenmaiden alueelle.

Suuri valiokunta pitää myönteisenä sitä, että komissio on viimeaikaisissa julkituloissaan muun muassa Ranskaa koskien korostanut, että jokainen jäsenvaltio on perussopimusten nojalla vastuussa EU-oikeuden yhdenmukaisesta ja moitteettomasta soveltamisesta kaikkiin kansanryhmiin, ja ilmaissut valmiutensa käynnistää jäsenvaltioita vastaan rikkomusmenettelyjä. Lisabonin sopimus vahvisti EU-perusoikeusluottuvuutta; tämän tulisi näkyä myös komission toiminnassa sen toimiessa SEUT 285 artiklan perusteella EU-oikeuden yhdenmukaisen täytäntönnäkönnön ja täysimääräisen soveltamisen valvojana. Myös EU:n perusoikeusviraston työtä on hyödynnettävä paremmin EU:n toimielimien ja kansallisen päätöksenteon eri vaiheissa ja tarvittaessa sen toimivaltuuksia olisi laajennettava. On tärkeää osoittaa jäsenvaltioille ja EU-kansalaisille, että EU on lakia ja perusoikeuksia kunnioittava oikeusyhteisö. Vähemmistöjen oikeuksien ja syrjimättömyyden täysimääräisellä toteutumisella on suuri merkitys myös EU:n ulkoisen ulottuvuuden uskottavuuden ja vaikuttavuuden kannalta erityisesti sen harjoittaman ihmisoikeus, laajentumis-, naapuruus- ja kehitysyhteistyöpolitiikan osalta. EU:ta on eri yhteyksissä perustellusti arvosteltu kaksoisstandardien asettamisesta.

Suuri valiokunta pitää välttämättömänä, että EU-tason ja kansallisen politiikan yhteensovittamista vahvistetaan. Asiantuntijakuulemisissa on tuotu esille se, että EU:lle tarvitaan pysyvä jäsenvaltioiden, EU:n toimielimien, romanijärjestöjen ja kansainvälisten toimijoiden välinen yhteistyöelin. Eurooppalaisen romanifoorumin (Roma Inclusion Platform) rakenteita olisikin pikaisesti kehitettävä nykyistä toimivammaksi ja tarkoituksenmukaisemmaksi yhteistyöelimeksi. Tällä hetkellä yhtenä romanifoorumin keskei-

senä ongelmana on jäsenmaiden tietämättömyys sekä haluttomuus osallistua ja sitoutua sen toimintaan. Myös Euroopan komission roolia tulisi vahvistaa aloitteellisempaan suuntaan. Romanifoorumin toiminta ei saa eikä voi olla yksinomaan riippuvainen neuvoston kulloisenkin puheenjohtajavaltion aktiivisuudesta ja kiinnostuksesta aihepiiriä kohtaan. Valiokunta pitää tätä täysin riittämättömänä foorumille, jonka perustamisella tavoitellaan kansallisella ja Euroopan tasolla käynnissä olevien poliittisten prosessien yhtenäisyyttä ja tuloksellisuutta myös pitkällä aikajänteellä. Valiokunta pitää välttämättömänä, että EU ja sen jäsenmaat sekä romanijärjestöt saadaan foorumin puitteissa nykyistä tiiviimpään yhteistyöhön toimivien lähestymistapojen etsimisessä ja kokemusten vaihdossa.

Suuri valiokunta toteaa, että EU tarvitsee vahvoja välineitä romanien tilanteen parantamiseksi. EU:n ja sen jäsenvaltioiden tulisi siirtyä projekteihin perustavasta kehittämistyöstä kattavaan, pitkäjänteiseen ja strategiseen romanipoliittiseen ajatteluun. Valiokunta pitää ulkosiainvaliokunnan, sosiaali- ja terveysvaliokunnan sekä työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan tavoin tärkeänä, että EU:lle valmistellaan jäsenmaiden toimia täydentävä ja tukeva eurooppalainen romanistrategia, jossa esitetään konkreettisia ja tulevaisuuteen suuntaavia toimia romanien sosiaalisen integraation parantamiseksi. Strategian tulisi rakentua kattavalle ja kokonaisvaltaiselle lähestymistavalle sekä yhteistyölle niin kansalaisyhteiskunnan kuin valtaväestönkin kanssa.

Osana tätä prosessia on tärkeää tukea EU:n ja Euroopan neuvoston sekä ETYJ:n välisen yhteistyön ja keskinäisen koordinaation vahvistamista. ETYJ:n lisäarvo romaniasioiden hoidossa löytyy erityisesti sen välittämästä paikallistiedosta ja kansalaisjärjestöosaamisesta. Euroopan neuvostolla on puolestaan pitkäaikainen ja syvällinen kokemus Euroopan romaniväestön sosiaalisen yhdenvertaisuuden ja ihmisoikeuksien edistämisessä. Suuri valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että Suomi on ollut monella tapaa Euroopan neuvostossa aktiivinen ja aloitteellinen romaniasioissa ja on selvää, että sen odote-

taan jatkavan tätä aktiivista otettaan myös jatkossa. Valiokunta pitää kannatettavana Euroopan neuvoston ministerikomiteassa esillä ollutta yhteistyöaloitetta yhteisen toimintaohjelman laatimiseksi EU:n kanssa. Tällainen yhteistyö toisi EU:n käyttöön arvokasta kokemusta ja olisi omiaan lähentämään EU:n ja Euroopan neuvoston suhteita tilanteessa, jossa EU parhaillaan neuvottelee liittymisestä Euroopan ihmisoikeussopimukseen.

Taloudellisten toimien tehottomuuden osalta suuri valiokunta kiinnittää erityistä huomiota rakennerahastojen hallinnolliseen jäykkyyteen. Rakennerahastojen käyttö romaniväestön aseman parantamiseksi on ollut ongelmallista useissa jäsenvaltioissa, mukaan lukien Suomessa. Suuri valiokunta pitää myönteisenä sitä, että komissio on perustanut eri pääosastoja yhdistävän Task Force -ryhmän selvittämään keinoja hyödyntää aikaisempaa tehokkaammin rakennerahastovaroja. Tällä hetkellä ongelmana on se, että EU-rahoitus ei tavoita romaneja, projektit ovat lyhytkestoisia, EU-tukien käyttöaste on alhainen — arvion mukaan joissain tapauksissa jopa vain noin 10 % käytettävissä olevista varoista — eikä projektien tehokkuudesta ja seurannasta ole aina luotettavaa tietoa.

Suuri valiokunta toteaa, että tulevan rakennerahastokauden ohjelmissa samoin kuin muissa ohjelmissa ja erityisesti EU 2020 -strategian sosiaalista osallisuutta koskevassa osuudessa romanit tulisi mainita erityisenä haavoittuvassa asemassa olevana ryhmänä. EU:lla tulisi olla paremmat valmiudet käyttää EU-rahoitusta myös politiikan ohjausvälineenä. Romanit olisi otettava huomioon myös toimia suunniteltaessa ja toimeenpantaessa. Valiokunnan näkemyksen mukaan sosiaalista yhdenvertaisuutta ei saavuteta puhtaasti valtavirtaistamisen periaatteilla, vaan tarvitaan myös romaniväestöön ja köyhimpiin alueisiin kohdistuvia erillistoimenpiteitä.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan tavoin suuri valiokunta arvioi, että tuloksien takaamiseksi EU:lle on välttämätöntä luoda rahoitusjärjestelmä, josta jäsenvaltiot ja kansalaisjärjestöt voivat ilman kohtuutonta hallinnollista taakkaa ja omarahoitusosuutta saada rahoitusta roma-

nien olojen kohentamiseen. Jäsenvaltioille on myös asetettava konkreettiset maakohtaiset tavoitteet ja komissiolle riittävät valtuudet valvoa tavoitteiden saavuttamista. Vastaavasti rahojen käyttöä on valvottava tehokkaasti niin, että rahat todella päätyvät romanien sosio-ekonomisen aseman kohentamiseen. Samalla on tärkeää kouluttaa kolmannen sektorin toimijoita ja romanijärjestöjen edustajia rakennerahastojen käytössä ja vahvistaa myös muutoin romaniväestöön kuuluvien omaa osaamista yhdenvertaisuus-, ihmisoikeus- ja vähemmistökysymyksissä sekä yhteiskunnallisen vaikuttamisen osa-alueilla.

Suomen toiminta

Selvityksessä korostetaan Suomen aktiivista, johdonmukaista ja kokonaisvaltaista otetta romanikysymysten edistämisessä kansainvälisessä yhteistyössä. Suuri valiokunta pitää tätä lähtökohtaa ja tavoitetta oikeana. Suomi on kansallisten toimiensa ja Euroopan neuvostossa edustamansa aktiivisen otteen takia voinut olla monessa suhteessa edelläkävijänä romanien aseman parantamisessa. Aktiivisuus ja korkea profiili ovat paikallaan myös Suomen toiminnassa EU-tasolla. Samanaikaisesti kansallisella tasolla on varmistettava, ettei Suomen politiikan yleistä uskottavuutta romaniasiassa heikennetä. Valiokunta muistuttaa, että Suomi on kirjannut perustuslakinsa 17 §:n 3 momenttiin romanien aseman vähemmistönä ja siitä seuraavan oikeuden ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Tämä suomalaisen perustuslainsäätäjän ratkaisu mainita romanit nimeltä merkitsee kyseisen ryhmän jäseniin kohdistuvan syrjinnän tunnistamista ja valtiosääntöistä oikeusperustetta positiivisille toimille romanien aseman parantamiseksi kaikilla foorumeilla.

Suuri valiokunta toteaa, että yhteistoiminta kansallisten ja kansainvälisten romanijärjestöjen kanssa on erittäin tärkeätä ja sen tulisi olla sekä Suomen että EU:n romanitoimintojen perusperiaate. Kaikissa romanien aseman parantamiseen tähtäävissä toiminna on systemaattisesti huolehdittava romanien oikeudesta osallistua ja tosiasiallisesti vaikuttaa heitä koskevaan päätök-

sentekoon omien asioidensa subjekteina. Romanijärjestöt ja -yhteisöt on myös sitoutettava laadittujen toimintalinjausten toimeenpanoon yhdessä viranomaisten kanssa.

Suuri valiokunta arvioi, että Suomella on mahdollisuus profiloitua ratkaisuhakuisen romanipolitiikan maana. Kansallisen romanipolitiikan keskiössä ovat olleet erityisesti romaniväestön elinolosuhteisiin, koulutukseen, kulttuurin suojaamiseen ja syrjinnän estämiseen liittyvät kysymykset. Suomen ensimmäinen kokonaisvaltainen kansallisen romanipoliittisen ohjelman työryhmäesitys (ROMPO) valmistui joulukuussa 2009. Ohjelma vastaa kansainvälisten järjestöjen suosituksiin romanipolitiikan kehittämiseksi, ja sen tavoitteena on, että Suomi on vuonna 2017 edelläkävijä romaniväestön yhdenvertaisuuden ja osallisuuden edistämiseksi Euroopassa.

Suuri valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että ROMPO:n ja siinä esitettyjen toimenpide-ehdotusten pohjalta laaditaan parhaillaan Suomen kansainvälistä romanistrategiaa. Valiokunta arvioi, että ROMPO:n linjausten määrittäminen kansainvälisen yhteistyön pohjaksi luo hyvän pohjan Suomen aktiivisen roolin vahvistamiseksi kansainvälisessä ja kahdenvälisessä yhteistyössä. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomen kansainvälinen romanistrategia valmistellaan mahdollisimman nopeasti, jolloin Suomi voi johdonmukaisesti eri foorumeilla tarjota käytäntöjään ja kokemuksiaan eurooppalaisen romanistrategian kehittämiseksi.

Suuri valiokunta arvioi, että huonot asuinolot ovat keskeinen romaniväestöä koskeva ongelma ja asuinolojen parantaminen on perusedellytys romaniväestön aseman ja hyvinvoinnin kohentamisessa. Tästä Suomella on tarjota toimiva malli: romanien asuintilanne onnistuttiin Suomessa kohentamaan väliaikaisella lainsäädännöllä 1980-luvun alkupuoliskolla, kun kunnat velvoi-

tettiin erityisen valtionavustuksen tuella järjestämään romanien asuinolot. Vastaavia myönteisiä kokemuksia löytyy muun muassa ammatillisen aikuiskoulutuksen ja perusterveydenhuollon turvaamisen alueelta. Valiokunta yhtyy ulkoasiainvaliokunnan, sosiaali- ja terveysvaliokunnan sekä työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan näkemykseen siitä, että Suomessa on olemassa myös hyviä käytäntöjä romanien osallistamisesta. Romaniasoiden hallinnolliset rakenteet ovat luoneet puitteet romaniväestön osallistumiselle itseään koskevien asioiden edistämiseksi ja vahvistaneet viranomaisten ja romaneiden välistä dialogia. Valtakunnallisten ja alueellisten romaniasiaain neuvottelukuntien lisäksi esimerkkeinä voidaan mainita romanityöryhmät ja -järjestöt.

Suuri valiokunta toteaa lopuksi, että monien romanien tilanteeseen liittyvien kysymysten ratkaiseminen edellyttää nykyistä tiiviimpää eurooppalaista yhteistyötä, jonka keskiössä Suomen tulee olla. Valiokunta painottaa, että samanaikaisesti on huolehdittava siitä, että Suomen oman romaniväestön yhdenvertaisuus ja osallisuus toteutuu eri elämänalueilla, kuten työhönotossa, asumisessa, varhaiskasvatuksessa ja muussa koulutuksessa. Myös ROMPO:n tosiasiallista toimeenpanoa on kiirehdittävä ja sen rahoitus varmistettava. Vain näin voidaan luoda vakaa, kestävä ja uskottava pohja Suomen aktiiviselle roolille eurooppalaisen romanipolitiikan kehittämisessä.

Lausunto

Lausuntonaan suuri valiokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan painottaen Suomen aktiivisen toiminnan merkitystä romanien ihmisoikeustilanteen ja sosioekonomisen aseman parantamisessa.

Helsingissä 19 päivänä marraskuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Erkki Tuomioja /sd	Miapetra Kumpula-Natri /sd
vpj.	Eero Akaan-Penttilä /kok	Markku Laukkanen /kesk
vpj.	Antti Kaikkonen /kesk	Håkan Nordman /r
jäs.	Sirpa Asko-Seljavaara /kok	Tuija Nurmi /kok
	Timo Juurikkala /vihr	Sari Palm /kd
	Heli Järvinen /vihr	Jouko Skinnari /sd
	Pietari Jääskeläinen /ps	Esko-Juhani Tennilä /vas
	Kyösti Karjula /kesk	Antti Vuolanne /sd
	Ulla Karvo /kok	vjäs. Pekka Haavisto /vihr
	Timo Kaunisto /kesk	Johannes Koskinen /sd
	Matti Kauppila /vas	Ville Niinistö /vihr
	Kimmo Kiljunen /sd	Sanna Perkiö /kok
	Esko Kiviranta /kesk	Seppo Särkiniemi /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Anna Sorto.